
19.02.09

**GEERT DE BIÈVRE,
BENJAMIN DIELTJENS
& PIET KUIJKEN**

KAMERMUZIEKZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Elise Simoens

CONCERTGEBOUW

BIO'S

Geert De Bièvre studeerde cello in Leuven en in Freiburg im Breisgau. Hij bouwde een stevige reputatie op als vertolker van hedendaagse muziek. Zo is hij met het Ictus ensemble te gast op festivals over de hele wereld. Tegelijk is hij erg actief binnen de historische uitvoeringspraktijk: met het Ensemble Explorations voert hij regelmatig muziek uit van Boccherini, Mendelssohn, Schubert en Brahms, op darmsnaren. De Bièvre werkte ook samen met les Ballets C de la B en het Koninklijk Ballet van Vlaanderen. Hij is lid van het Prometheus Ensemble en vormt samen met Jan Michiels, Nana Kawamura en Tony Nys het pianokwartet TetraLyre.

Benjamin Dieltjens studeerde klarinet aan het conservatorium van Brussel bij Henri de Roeck. Hij is vooral actief binnen de hedendaagse kamermuziek, o.m. met de ensembles Oxalys, Het Collectief en in duoverband met zijn broer Thomas (piano). Daarnaast legt hij zich de laatste jaren ook toe op de historische klarinet. Zo speelt hij regelmatig bij Octophoros, il Gardellino, de Akademie für Alte Musik Berlin en het Orchestre des Champs-Élysées. Dieltjens' discografie omvat muziek van diverse componisten zoals Lickl, Stamitz, Brahms, Schumann en Kurtág. We hoorden hem onlangs nog overtuigend aan het werk in Messiaens *Quatuor pour la fin du temps*, met het Ensemble Explorations.

Piet Kuijken studeerde bij Jan Vermeulen, Jan Michiels, André De Grootte en Menahem Pressler. Hij doceert piano, pianoforte en kamermuziek, en is daarnaast erg actief als uitvoerend musicus, zowel solo als in kamermuziekverband. Zo was hij pianist bij het Prometheus Ensemble en het Narziss und Goldmund pianotrio. In het liedrepertoire begeleidde hij sopranen als Olga Pasichnyk, Anne Cambier en Hendrickje van Kerckhove. In het kader van 'Trobadors', de cel artistiek onderzoek van het Brusselse conservatorium, werkt Piet Kuijken momenteel aan een project met cd-opnames rond de pianomuziek van Schumann, op een historische pianoforte van Streicher.

UITVOERDERS

PROGRAMMA

cello

GEERT DE BIÈVRE

anoniem Frans instrument ca. 1800

*en cello van Andrea Castagnieri 1843**

romantische klarinet en basklarinet

BENJAMIN DIELTJENS

klarinet: kopie van Ottensteiner 1880,

Jochen Seggelke, Bamberg

pianoforte

PIET KUIJKEN

Streicher 1850

Robert Schumann (1810-1856),

Fünf Stücke im Volkston voor cello* en piano opus 102 (1859)

- 'Vanitas vanitatum': Mit Humor
- Langsam
- Nicht schnell, mit viel Ton zu spielen
- Nicht zu rasch
- Stark und markiert

György Kurtág (1926),

'In Nomine' voor basklarinet (2001)

Robert Schumann,

Nachtstücke voor piano opus 23 (1839)

- Mehr langsam, oft zurückhaltend
- Markiert und lebhaft
- Mit grosser Lebhaftigkeit
- Einfach

Salvatore Sciarrino (1947),

uit 'due studi' voor cello, nr. 1 (1974)

- Veloce, leggero

Robert Schumann,

Fantasiestücke voor klarinet en piano opus 73 (1850)

- Zart und mit Ausdruck
- Lebhaft, leicht
- Rash und mit Feuer

— Pauze —

Salvatore Sciarrino,

uit 'due studi' voor cello, nr. 2 (1974)

- Adagio molto

Johannes Brahms (1833-1897),

Trio voor klarinet, cello en piano opus 114 (1891)

- Allegro
- Adagio
- Andantino Grazioso
- Allegro

KAMER
MUZIEK

FOCUS
KLARINET

Verre vulkaanuitbarstingen

De Siciliaanse componist Salvatore Sciarrino (1947) laat zich graag fotograferen met zijn rechterwijsvinger op de lippen. De man is gefascineerd door stilte en door de wisselwerking tussen stilte en geluid. Een van zijn meest expliciet 'stille' werken is zeker *Un'immagine di Arpocrite* (1974-1975). Gedurende niet minder dan drie kwartier balanceren een bombastisch orkest en koor er op de grens tussen stilte en geluid. Sciarrino's muziek is nochtans niet statisch of zonder gebeurtenissen. 'Mijn muziek is als een vulkaanuitbarsting, van heel ver weg gezien', zegt hij zelf. Ontwikkeling en gebeurtenissen moet je er gaan zoeken op microscopisch niveau.

Intensiteit is troef in dit concertprogramma. Zowel Schumann als Brahms, Sciarrino en Kurtág weten op basis van een heel beperkt muzikaal materiaal (of op heel korte tijd) een grote emotionele intensiteit te creëren. Van Schumann horen we niet de grootschalige kamermuziekwerken, maar *Stücke*, intieme karakterstukjes. Brahms, Sciarrino en Kurtág delen dan weer de gewoonte om spaarzaam om te springen met hun muzikaal materiaal. Brahms' muziek staat voor een maximale thematische doorwerking op basis van zo weinig mogelijk materiaal. Kurtág op zijn beurt munt uit in het bieden van een maximale, persoonlijke en directe expressie met minimale middelen.

Robert Schumann (1810-1856) en Johannes Brahms (1833-1897) waren beiden begenadigde pianisten. Schumann zou wegens verlamingsverschijnselen jammer genoeg nooit een pianocarrière kunnen uitbouwen, maar was wel gehuwd met Clara Wieck, het

meest bejubelde pianotalent van haar tijd. Het is dus evident dat de piano een zeer belangrijke plaats inneemt in hun oeuvre. Geen van beiden kon het laten om goed gevulde pianopartijen te schrijven. Bachfans als ze waren, leefden ze zich ook graag uit in het construeren van meerstemmige weefsels. Allebei onderkenden ze ook de stuwende kracht van het ritme en uiteraard konden ze ook beiden aardig overweg met (het overschrijden van) de regels van de harmonie.

De *Fantasiestücke voor klarinet en piano opus 73* droegen oorspronkelijk de titel *Soiréestücke*. Met uitzondering van het laatste, zijn dit dan ook erg intieme stukjes die zeker wel zullen varen bij het historische instrumentarium waarop ze hier uitgevoerd worden. Merk zeker op hoe goed Schumann er hier in geslaagd is de beiden instrumenten met elkaar te mengen.

De *Nachtstücke voor piano opus 23* behoren tot het wat onbekendere pianowerk van Schumann. In een brief van Schumann aan Clara Wieck lezen we over zijn nogal macabere gedachtenwereld tijdens het componeren van dit werk. Blijkbaar heeft hij zelfs nog eventjes gedacht aan *Leichenfantasie* (lijkenfantasie) als titel. Feit is dat de *Nachtstücke* alles behalve slaperige stukjes zonder gebeurtenissen zijn. Schumann zoekt er niet enkel uiterst verschillende sferen op, ook qua ritme, metrum en harmonie zit dit werk vol verrassingen.

De titel van de *Fünf Stücke im Volkston voor cello en piano opus 102* spreekt al enigszins voor zich. Schumann wijkt hier qua schrijfwijze af van zijn gewoontes. Al van bij het begin valt op dat melodie en begeleiding veel onafhankelijker van elkaar zijn dan wat we

in Schumanns instrumentale muziek gewoon zijn. Schumann respecteert in dit werk dan ook de authenticiteit van het volkslied. Dat blijkt ook uit de heldere structuren met vaak terugkerende refreinachtige onderdeeljes.

Op het moment dat Johannes Brahms de klarinettist Richard Mühlfeld hoorde spelen, had hij het componeren al een jaar vaarwel gezegd. Het is aan de inspirerende invloed van Mühlfeld dat we Brahms' vier schitterende kamermuziekwerken met klarinet te danken hebben: het *Trio voor klarinet, cello en piano opus 114*, het *Klarinetkwintet opus 115* en de twee *Klarinetsonates opus 120*. Brahms hield het bij de aloude klassieke vormen en genres, maar ondermeer op vlak van het componeren zelf (het puur doorwerken van in zijn geval zeer beknopt thematisch materiaal) ging hij vooruitstrevender dan wie ook te werk.

Geheel in de spaarzame geest van Brahms, bouwt ook Salvatore Sciarrino in zijn *2 studi* voor solocello (1974) met beperkt materiaal een spanningsboog uit. De *Studi* (geschreven voor de celledwedstrijd Gaspar Cassadó in Firenze) zijn heel zachte, fijne stukjes die vol wrijvende en glijdende klanken zitten. De sfeer die Sciarrino's werken uit de jaren 1970 ademen wordt vaak omschreven als mysterieus en zelfs lichtjes spookachtig.

De Hongaarse componist György Kurtág (1926) houdt erg van het emotionele aspect van het oeuvre van Schumann. Schumanns extremen van eenvoud, virtuositeit, zachtmoedigheid en passie zijn ook terug te vinden in Kurtágs muziek. Al is zijn muziek in de regel emotioneel diepgravend, ze blijft altijd ietwat introvert. Kurtág is een perfectionist die het jaarlijks meestal bij één enkele

compositie houdt. Naar verluidt trekt hij veel van zijn werken terug of herziet hij ze. Iedere klank wordt gewikt en gewogen en zijn zorg voor zijn zo typisch veelgelaagde structuren is grenzeloos. Het *In Nomine - all'ongherese* (2001) is een kort werkje. De grote spanningsboog (met veel energie in het begin en nadien een grote uitstervende beweging) komt zeer romantisch over.

De musici kozen ervoor om zowel op historische als op hedendaagse instrumenten te spelen. Dat op zich al levert een boeiende confrontatie van klankwerelden op. Laat het u zeker niet ontgaan hoe goed de historische instrumenten met elkaar mengen. Dankzij het transparante lage register van de Streicher-pianoforte dreigt de klank van de cello minder in verdringing te komen dan in een ensemble met moderne instrumenten. Een romantische klarinet is in tegenstelling tot de ebbenhouten moderne klarinet gemaakt uit buxus. Vandaar de meer vibrenderende, zachtere en lichtere klank dan de moderne klarinet. Niet voor niets werd de klank van het instrument van Brahms favoriete klarinettist Mühlfeld ooit als 'Fräulein Klarinette' omschreven.

Elise Simoens

Nannette Streicher geb. Stein und Sohn: pianofortebouwers in Wenen

De piano die vanavond wordt bespeeld, is een 'Streicher' uit 1850. Aangezien zowel Johann Andreas Streicher (1761-1833) als zijn echtgenote Nannette Stein-Streicher (1769-1833) toen al overleden waren, betreft het een piano van hun zoon Johann Baptist Streicher (1796-1871).

Het was de Duitser Johann Andreas Stein (1728-1792) uit Hildesheim (omgeving Mainz) die het primitieve hamermechanisme ontworpen door Christoph Gottlieb Schröter (1699-1782) perfectioneerde. Hij werkte aanvankelijk als orgelbouwer in het atelier van Gottfried Silbermann, om zich in 1750 als orgel- en pianofortebouwer in Augsburg te vestigen. Vele van zijn 'vernieuwingen', onder meer het hamermechanisme, werden overgenomen door zijn zoon Matthäus Andreas, die zich samen met zijn zuster Nannette in 1794 in Wenen vestigde en er in 1802 een eigen pianofortefabriek oprichtte. Steins hamermechanisme verwierf grote bekendheid onder de naam 'Weense mechaniek'.

Ook Steins dochter Nannette had het metier dus van haar vader geleerd. 'Zij werkte als een man in de werkplaats,' getuigt J. Blüthner in zijn *Lehrbuch des Pianofortebaues* uit 1872. In 1794 huwde zij de musicus Andreas Streicher, die ooit samen met zijn vriend Schiller Württemberg ontvluchtte (maar dat is een andere geschiedenis.) Streicher gaf na zijn huwelijk de brui aan zijn job als muzikleraar en stapte samen met zijn vrouw in de klavierbouw en -business. Hun firma zou snel uitgroeien tot bekendste in Wenen. Toen in 1823 hun zoon Johann Baptist partner werd in de zaak, werd deze omgedoopt tot 'Nannette Streicher geb. Stein und Sohn'. Vanaf dan trok Nannette, een goede vriendin van Beethoven, verdienstelijke pianiste en zangeres en begiftigd met literaire talenten, zich meer en meer uit de zaak terug. Zij was het die het lijvige (uit zes volumes bestaande) *Anatomie et physiologie du système nerveux* van de frenoloog Franz-Joseph Gall in het Duits vertaalde.

In 1825 bouwde de firma Streicher met succes een nieuw mechanisme voor Hummel, waarbij de snaren van bovenaf werden aangeslagen. Later kwam men daar echter op terug. Na de dood van zijn ouders nam Johann Baptist de zaak over en in 1857 werd ook zijn zoon Emil (1836-1916) deelgenoot. Emil Streicher nam op zijn beurt de firma over bij de dood van zijn vader in 1871. Kort nadien hield hij het al voor bekeken, en aangezien er geen opvolger was, betekende dit meteen het einde van de Streicherdynastie. Emils zoon Theodor (1874-1940) werd wel een niet onverdienstelijk componist van o.m. 30 *Lieder aus Des Knaben Wunderhorn* (1903).

IN DE KIJKER

do 09.04.09 / 20.00 / Kamermuziekzaal

PROMETHEUS ENSEMBLE & ETIENNE SIEBENS

Prometheus Ensemble © Jos Verhoogen

Het Prometheus Ensemble brengt een hommage aan de Hongaarse wereldburger György Ligeti: een caleidoscoop die een kwarteeuw van zijn oeuvre overspant. Hongaarse sporen in de stukken voor blaaskwintet, fijnmazige weefsels van klankvlakken in het Celloconcerto en natuurlijk het eclectische Pianoconcerto met zijn grillige ritmieken. Twee belangrijke invloeden op zijn stijl – Bartók en Nancarrow – ronden het portret af.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Region
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUSEUM

DeMorgen
een open geest zoekt meer

Knack
wekelijk
FOCUS
www.knack.be

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
EXCELLENCE IN GAS TECHNOLOGY

BOMBARDIER